

LLIBRES

La química i les llegendes urbanes

Gustau Nerín

Barcelona. Dilluns, 21 de març de 2016

3 minuts

L'editorial Pasado & Presente publica *Monos, mitos y moléculas. La química nuestra de cada día*, de Joe Schwarcz, professor de Química de la Universitat de Montreal. Es tracta d'un llibre escrit per un prestigiós químic, especialitzat en la divulgació científica. Schwarcz en aquest llibre fa un repàs a diferents creences populars i les analitza des del punt de vista de la química. El científic dóna resposta raonada a algunes preguntes que ens fem amb freqüència sobre el món que ens envolta. Com diu l'autor, en molts afers "hi ha una llavor de veritat que després fertilitza amb munts d'adob verbal fins que esdevé un arbre que dóna fruits que

vessen exageracions sense corroborar". Ell intenta destriar la petita dosi de veritat de les muntanyes d'exageracions, distorsions, errors i mentides.

Supersticions i errors

Schwarz es fixa en creences populars, algunes certes i d'altres errònies, però també analitza teories elaborades per científics que es van equivocar. Hi ha teories que procedeixen dels experiments científics més surrealistes: fins i tot n'hi ha una que va demostrar "científicament" que mastegar xiclet potencia la memòria. Però, a més a més, afegeix les múltiples teories que circulen per internet (com les que diuen que el xiclet és constituït de líquid d'embalsamar i derivats del petroli). L'autor avisa que les teories extravagants no fan més que créixer de dia en dia. De feina mai n'hi faltarà.

La dieta, preocupació contínua

L'autor, ja a les primeres pàgines del seu llibre, fa referència a la novel·la *Les aventures de Tom Sawyer*, de Mark Twain. La tieta del protagonista és aficionada a les revistes de salut i creu tot tipus de consells sobre la salut, tot i la dificultat que això li suposa perquè molts d'ells són contradictoris. La tieta de Tom menja i deixa de menjar coses en funció de les orientacions de la premsa (i el que és pitjor: obliga en Tom a seguir les seves bogeries). Amb això, Schwarcz vol apuntar que els consells infundats sobre nutrició són un vell problema. Una part important de *Monos, mitos y moléculas* està justament orientat a aclarir dubtes sobre qüestions nutricionals, com l'apartat sobre els aliments modificats genèticament. I els seus estudis sobre nutrició aporten moltes sorpreses. Per exemple: ens ensenya bona part de la vainilla que consumim no ve de l'orquídia vainilla, com podíem suposar, sinó dels fems de les vaques o dels residus del paper...

El pes del passat

Un capítol del llibre de Schwarcz es centra en buscar episodis del passat relacionats amb la química. Des d'una unitat militar nord-americana preparada per atacar el Japó mitjançant rat-penats bomba, fins l'aplicació del lleixiu per enterrar el cadàver de Lluís XVIII, tot putrefacte per la gangrena... L'autor del llibre té una cultura enciclopèdica i relata episodis d'allò més picants i variats: des de les tèrboles històries de l'empresa Bayer fins als coneixements químics dels antics egipcis.

L'experimentació i l'humor

L'autor, tot i el seu escepticisme, reconeix haver tastat tot tipus de productes suposadament miraculosos, per tal de verificar la seva eficàcia: des de les baies de goji fins al suc d'açaí, passant pels tes més variats. Això sí, reconeix que el límit de la seva experimentació és l'orinoteràpia. No el va convèncer gens un fulletó on s'anunciava que es podia "salvar milions de vides amb aquest producte que tothom posseeix de forma natural i que Déu ens va donar amb finalitats mèdiques". Però Schwarcz no va tastar aquest "elixir de vida". Assegura que el Ministeri d'Educació, pel que treballa, tampoc li ha sol·licitat mai que assisteixi a un congrés d'orinoteràpia. Això sí, en una ocasió va fer-se un llit de claus per veure si realment dormir sobre claus relaxa. Tan sols va aconseguir estripar-se els pantalons.

Excés de ciència

La principal virtut d'aquest llibre, el seu rigor, és alhora el seu principal defecte. La divulgació no fa bona companyia amb els matisos. I Schwarcz vol treballar bé i matisa molt. Al lector d'un llibre divulgatiu li agraden les veritats absolutes, clares, diàfanes, contundents... Un dels capítols més atractius del llibre, sens dubte, és el de la polèmica entre nutricionistes sobre el consum de greixos. Però després de presentar debats molt apassionats, en les conclusions Schwarcz es cura en salut: "No existeixen dades solvents que demostrin que les persones a les que se'ls ha diagnosticat una malaltia coronària hagin consumit més greixos que les persones saludables". I afegeix: "Havent seguit la 'hipòtesi del colesterol' durant més de quatre dècades, continuo sense poder arribar a una conclusió ferma". Als lectors encara els resulta més difícil arribar a cap conclusió.

CIÈNCIA

JOE SCHWARCZ

Les altres notícies